

KALLE KINNUNEN

BIG GAME

**Kuinka Hollywood
tuotiin Suomeen**

*★ Johnny
Kniga*

KALLE KINNUNEN

BIG GAME

**Kuinka Hollywood
tuotiin Suomeen**

The logo for Johnny Kniga features a five-pointed star above the word "Johnny" in a cursive script, with the word "Kniga" in a similar script below it.

Copyright © Kalle Kinnunen

Big Game -kuvat: Stephanie Kulbach © Subzero Film Entertainment

Rare Exports -kuva teurastamossa: Mika Orasmaa © Cinet

Muut kuvat: Jalmari Helanderin ja Mika Orasmaan kotiarkistot.

Johnny Kniga Kustannus,

imprint of Werner Söderström Corporation

PL 314 (Korkeavuorenkatu 37), 00101 Helsinki

www.kirja.fi

www.johnnykniga.fi

The logo for Johnny Kniga features a small five-pointed star above the word "Johnny" in a stylized, cursive script. Below "Johnny" is the word "Kniga" in a similar, slightly more upright cursive script.

ISBN 978-951-0-40533-8

Painettu EU:ssa.

TORONTO, 5.9.2014

Myrsky saapuu Toronton ylle.

Syyskuun alussa Torontossa on yleensä leuto sää. Nyt kaupunkiin on iskenyt helleaalto. Sen huippenuksena jyrisee trooppiselta tuntuva rajuilma.

Ensi-iltaan on neljä tuntia.

Nämä neljä tuntia ovat sietämättömät. Jalmari Helander kävelee ympäri hotellihuonettaan.

Hän istuu alas ja yrittää katsoa läppäriltään elokuvien traileita, muttei kykene keskittymään. Helander pukeutuu mustaan pukuunsa, solmii harmaan kravatin ja asettelee ruudullisen taskuliinan paikoilleen. Hän käy jatkuvasti vessassa.

Huoneessaan Helander on ajatustensa vanki. Aika kuluu hitaasti.

Viiteen asti hän antoi Onni Tommilan kanssa haastatteluja pohjoisamerikkalaiselle medialle. Toronton festivaali on maanosan suurin elokuva-alan tapahtuma. Kiinnostusta on riittänyt, sillä festivaali on markkinoinut Big Gamen maailmanensi-iltaa näyttävästi.

Elokuvaa odotetaan myös kotimaassa. Helanderin kirjoittama ja ohjaama Big Game on kaikkien aikojen kallein suomalainen elokuva.

Ensimmäinen julkinen näytös alkaisi puoliltaöin. Yleisö arvioisi Big Gamen, eikä mitään tasoituspisteitä ollut luvassa.

Suuri osa katsojista on maksavaa yleisöä. He joko nauttivat, tai sitten eivät.

Näytöstä ennen Helander, tuottaja Petri Jokiranta, kuvaaja Mika Orasmaa ja elokuvan 13-vuotias tähti Tommila käyvät illallisella.

On aika hypätä rajuilmassa autoon. Kello yhdeksältä alkavalla illallisella kaikki tuntuu vielä oudolta. Kun elokuvantekijät kävelevät punaista mattoa Ryerson-teatteriin ja antavat samalla haastatteluja, Helander huomaa, ettei vastaaminen ja esillä oleminen jännitä häntä lainkaan.

Mutta mitä yleisö ajattelisi?

Elokuvan miespääosaa esittävä Samuel L. Jackson ei pääse Torontoon, koska hän on Lontoossa kuvaamassa uutta Tarzan-elokuvaa. Häneltä näytetään kuitenkin velmuilevasti hyväntuulinen videotervehdys.

Jalmari ja Onni esitellään 1250-paikkaisen, loppuunmyydyin teatterin yleisölle. Elokuva alkaa.

Helander epäilee yhä.

Hän pitää täysin mahdollisena, ettei Big Gamen huumori toimi toivotulla tavalla.

Kun on itse tehnyt elokuvaa vuosien ajan, sitä ei näe enää tuoreena. Päässä on ikään kuin pussi. Mielipiteitä siitä, miten jokin kohtaaminen pitää kirjoittaa, valaista, kuvata, näytellä ja leikata on usein yhtä monta kuin sanojia.

Helander tietää myös, että hänen tiensä Ryersoniin tänä iltana johtuu yhtä paljon onnesta kuin lahjakkuudesta. On suuri onni, että hänen makunsa sattuu olemaan sellainen, josta muutkin pitävät.

Kun hän tekee elokuvan tai mainoksen tavalla, joka on hänestä paras, hauskin ja tunteellisin, moni muukin on samaa mieltä. Olisi voinut käydä niinkin, ettei hänen näkemyksiään jaeta. Maailma on pullollaan epäonnistuneita elokuvantekijöitä.

Big Game alkaa. Ensimmäiset aplodit kuullaan, kun Samuel L. Jacksonin nimi tulee alkuteksteissä ruutuun.

Helander alkaa hymyillä. Ainakin yleisö oli virittäytynyt oikeaan tunnelmaan. Mutta elokuva on hänen ja Petri Jokirannan luomus, ei Jacksonin.

Kymmenen minuutin kohdilla Onni Tommilan näyttelemä Oskari harjoittelee metsästystä. Hän unelmoi ampuvansa joussipyssyllä peuran. Mielikuvitusleikin päätteeksi Oskari on kaihavanaan peuran rinnasta sydämen, jonka hän kuvittelee yhä sykkivän kädessään. Poika haukkaa näkymätöntä sydäntä silmät kiinni ja antaumuksella.

Yleisö repeää innokkaaseen, myötämieliseen nauruun.

Reaktio on juuri se, jota Helander toivoi. Katsojat nauttivat. He todella elävät mukana.

Helander itse näkee Onnin mielikuvitusleikissä myös itsensä. Ei vain lapsena, vaan myös 38-vuotiaana elokuvantekijänä. Kaikkien stressaavien päivien, vastoinkäymisten ja loistavien onnistumisten jälkeen Big Game, hänen suuri fantasiansa, on nyt valkokankaalla.

Seuraavien 85 minuutin ajan Helander ei voi keskittyä omaan elokuvaansa. Hän yrittää laskea kertoja, joina yleisö innostuu spontaaneihin aplodeihin. Hän putoaa laskuista.

Vieressä tuottaja Jokiranta on aivan yhtä tyytyväinen. Hän tiesi, että Big Gamen Yhdysvaltojen oikeudet myydään vasta, kun elokuva on valmis, ja halusi, että maailmanensi-ilta olisi juuri täällä, Torontossa.

Se oli riskialtista. Yhdysvallat on suurin elokuvien markkina-alue, ja sieltä voidaan tehdä jopa yhtä paljon rahaa kuin muusta maailmasta yhteensä.

Jos Big Game ei olisi toiminut tälle yleisölle, elokuva olisi ehkä leimattu keskinkertaiseksi. Mikäli arvostelut olisivat huonot, strategia olisi epäonnistunut täysin. Jokiranta vakuutti yhteistyökumppanit lanseerauksen järkevyydestä.

Silti Jokirantaa jännitti niin, että hänenkin piti tulla saliin katsomaan elokuva ja tarkkailemaan yleisöä. Hänen ja Helanderin edellisen yhteistyöelokuvan Rare Exportsin maailmanensi-illassa Sveitsin Locarnossa tuottaja otti turvaetäisyyttä ja katsoi elokuvaa konehuoneesta.

Nyt kaikki on hyvin. Yleisö aplodeeraa ja reagoi juuri oikeissa kohdissa. Vuotta aiemmin, juuri ennen kuvausten alkua Jokiranta kärsi elämänsä pahimmasta stressistä. Jokainen naurukohtaus kertoo, että 14-tuntiset työpäivät ja kuukaudet ilman vapaapäiviä tosiaan kannattivat.

Uhkarohkeanakin pidetty elokuvatuotanto osoittautuu sekunti sekunnilta suuremmaksi onnistumiseksi kuin tekijätkään uskoivat.

Lopussa hurrataan, kun Samuel L. Jackson sanoo mother-fucker.

Aika katoaa. Helander itkee onnesta. Täysi Ryerson-teatteri taputtaa. Helanderista tuntuu, että hän on itse elokuvan sisällä.

OSA 1:
JALMARI

Rauhallinen Tuusulan kunta Keski-Uudellamaalla sijaitsee kolmenkymmenen kilometrin päässä Helsingistä. Tuusulan halkaisee Hämeentie, ja sen varrella on myös Hyrylän Shell, mitä tyypillisin suomalainen huoltoasema.

Historiallisesti Tuusula muistetaan sadan vuoden takaisena luovien voimien keskittymänä. Siellä asuivat Jean Sibelius, Juhani Aho ja Venny Soldan-Brofeldt sekä Pekka Halonen. Enää Tuusula ei ole kulttuurin kehto, vaan pienteollisuuden keskittymä, jonka asukasluku kasvaa huokeiden tonttien ansiosta.

Tuusulassa ei ole enää vuosikymmeniin ollut elokuvateatteria. Lähin on Järvenpäässä.

Kansalliskirjailija Aleksis Kiven kuolinmökki on Tuusulanjärven rannalla. Viiden kilometrin päässä siitä sijaitsee Hyrylän Shell, josta alkoi uuden, kansainvälisen suomalaisen elokuvan tarina.

Hyrylän Shellin koruttomassa kahvilassa käytiin eräänä ilta-päivänä keväällä 1995 keskustelu, jonka välillisinä ja välittöminä seurauksina suomalainen elokuva muuttui myöhemmin täydellisesti.

Keskustelun aiheena oli Steven Seagal. Kiihkeään debattiin osallistuivat Tuusulan lukion tunneilta lintsanneet pojat pullautastensa äärellä.

Jadesoturia, Saunaa, Rare Exportsia ja Big Gamea ei olisi tehty, ellei 17-vuotias Antti-Jussi Annila olisi sinä päivänä kutsunut Steven Seagalia ”kostamisen professoriksi”.

Hän ei vielä tuntenut Jalmari Helanderia muuten kuin nimeltä. He olivat nyt sattuneet samaan lintsaajaporukkaan.

Helander oli vuoden vanhempi. Annila tiesi hänen olevan antautumuksellinen elokuvadiggari. Myös Annila oli elokuvahullu.

”Puhe kääntyi Steven Seagaliin, ja meitä yhdisti se, että olimme tasan samaa mieltä Seagalin elokuvista”, Annila muistelee.

Aikidomestari Seagal oli tehnyt vähäjärkisiä, erittäin väkivaltaisia ja mutkattomia toimintaelokuvia, joiden häpeilemättömässä suoraviivaisuudessa oli oma viehätyksensä.

Helander kertoo, että häneen teki suurimman vaikutuksen Annilan käyttämä kuvailu.

”Ajattelin, että tyyppi joka kutsuu Seagalia *kostamisen professoriksi* ei voi olla ihan tyhmä”, Helander muistelee.

Seuraavana päivänä lintsaaminen jatkui. Kaverukset katsoivat Helanderin kotona elokuvaa Speed – kuolema kyydissä. Jalmari oli ostanut kotiteatterilaitteistoa, ja Dolby Surround -ääni kotiolioissa teki Annilaan vaikutuksen. Elokuvat katsottiin vielä vhs-nauhalla.

Pojat keskustelivat katsomistaan elokuvista, kuten James Cameronin True Liesistä ja Renny Harlinin Cliffhangerista. Kumpaakin ärsytti sama asia.

”Myös AJ oli jo silloin väitellyt tarpeeksi sellaisten urpojen kanssa, joiden mielestä toimintaelokuvat ovat yliampuvia. Sellaisten ihmisten kanssa keskusteleminen on hirveintä. Jos elokuvat tehtäisiin siltä pohjalta, mikä on uskottavaa, mitä niistä tulisi? Jotain tieteellisiä tutkimuksia asioista?”

Kaverusten välille syntyi luottamus, ja Helander lainasi Annilalle omatekoisen elokuvansa Utopia. Annila katsoi sen kotonaan heti illalla. Tässähän on upea idea, hänestä tuntui.

”Tietysti se oli amatööripaskaa, mutta siinä oli paljon hämmästyttäviä juttuja, zoomauksia Nuuksion kallioilla ja taitavaa musiikin käyttöä. Selvää lahjakkuutta”, Annila muistelee.

Hänkin oli yrittänyt omien elokuvien tekemistä videolle, mutta turhautunut, kun jälki oli niin kehnoa.

Kömpelöitä ja lapsellisia, mutta valtavalla innolla ja sydämellä tehtyjä lyhäreitä katsoessaan Annilakin innostui taas. Joskus mieleen juolahtanut ajatus elokuvien tekemisestä ammattina alkoi tuntua hieman mahdollisemmalta. Etäiseltä tuntunut unelma piti vain ottaa vakavasti.

Hänen uudella ystävällään ei edes ollut muita tulevaisuudensuunnitelmia. Jalmari Helanderille oli selvää, että hänestä tulee elokuvantekijä.

ELOKUVANTEKIJÄ EI OLLUT 1990-LUVUN

puolivälin Suomessa ammatti, johon ainakaan näkyvä esimerkki kannustaisi. Vuosi 1994 oli suomalaisen elokuvahistorian kurjimpia: kotimaisten elokuvien katsojaosuus oli neljä prosenttia.

”Ei pitkän teatterielokuvan tekemisessä ole enää mitään glamouria. Viime vuosien katsojalukujen seurauksena ohjaajista on tullut pikemminkin julkisia sylkykuppeja”, summasi ohjaaja Jarmo Lampela suomalaisen elokuvan tilaa Helsingin Sanomille keväällä 1997.

Kotimaisista elokuvista suosittuja olivat tuolloin Kummeli-sketsiryhmän leffat, Pekko Aikamiespojan seikkailut sekä Markku Pölösen nostalginen Kivenpyörittäjän kylä.

Ajatus tehdä toimintaelokuvaa kunnianhimoisesti oli niin hullu, ettei sellaista edes lausuttu ääneen. Aleksi Mäkelä oli kyllä ohjannut vuonna 1993 humoristisen toimintaleffan Romanovin kivet, jossa Santeri Kinnunen ja Samuli Edelmann jahtasivat timantteja ja potkunyrkkeilivät.

Helanderille se oli aikanaan pettymys. Elokuvan *action* oli yksinkertaisesti kömpelöä ja sen huumori epäonnistunutta. Mäkelällä ja kumppaneilla oli ammattilaisbudjetti ja tuottajana Suomen menestynein viihde-elokuvien tekijä Spede Pasanen, mutta mahdollisuus johonkin mahtavaan oli haaskattu.

Renny Harlin oli suuri poikkeus. Harlin oli ainoana suomalaisena päässyt Hollywoodiin ja teki isoja ja näyttäviä toiminta-

leffoja, juuri sitä eskapismia, jota Helander ja Annila ihailivat, ja jota kukaan ei edes kuvitellut tekevänsä Suomessa tosissaan.

Vuonna 1990 Harlin oli ollut jopa Hollywoodin parhaiten palkattu ohjaaja. Die Hard 2 ja sitä seurannut Cliffhanger olivat todellisia jättimenestyksiä. Ura oli nousukiidossa, ja Suomen lehdissä ”meidän Rennystä” kirjoitettiin ylistäen.

Kun Annila lähti mukaan Helanderin seuraavaan leffaprojektiin, vaikutteet otettiin nimenomaan lumisiin vuoristomaisemiin sijoittuvasta Cliffhangerista. Elokuvan nimi oli Käpytikka 2. Se oli jatko-osa aiemmalle Käpytikalle, jota oltiin esitetty koulun auditoriossakin. Koomisen väkivaltaisessa leffassa luonnonsuojelija Severi Kärpäinen tappoi pahoja ihmisiä ja pelasti eläimiä.

Jalmarin videot olivat lyhyitä ja kotikutoisia elokuvia, joissa oli aina juoni – sekä poikkeuksetta myös toimintaa, seikkailua ja huumoria.

Mutta koska tekninen taso aiheutti suuret rajoitukset, elokuvanteon piti olla jatkuvaa innovaatiota ja omien ratkaisujen oivaltamista. Annilaan teki vaikutuksen Helanderin omistautuneisuus.

Helander oli käsikirjoittaja, ohjaaja ja erikoistehosteiden kehittäjä. Esimerkiksi näyttävästi elokuvamaisten verenroiskeiden ja luotien osumien luominen vaati tarkkaa suunnittelua.

”Metallilevy alle, päälle tietynlainen kaupan hedelmämuovipussi täynnä tekoverta ja kiinanpommi”, Helander kuvailee.

”Probleema oli, että paitaan tai takkiin piti oikealle kohdalle leikata valmiiksi läppä, josta veri sitten valui. Saatananmoiset verenroiskeet siitä tuli ja aikamoiset mustelmat näyttelijälle.”

Tekoverta tehtiin pieteetillä siirapista ja elintarvikeväristä.

”Sitten rakenneltiin myös paineilmaputkistoja, jotta veri oikein suihkusi”, Helander kertoo.

Annila keksi idean Käpytikka 2:een ja näytteli siinä palkkamurhaajaa, jonka suuryritys värväsi listimään metsien kaatoja vastustavaa Severi Kärpäistä. Varsinaisen pääroolin näytteli Tero

Autero, joka oli mukana kaikissa Helanderin teini-iän leffa-projekteissa.

Vielä tuolloin lukiolaisena Helander teki elokuvansa hyvin alkeellisella menetelmällä. Jokainen otto nauhoitettiin videokasetille sellaisenaan aiempien perään.

Helander ei siis leikannut elokuviaan jälkikäteen. Ei ollut materiaalia, josta elokuva koostettaisiin, vaan kaiken piti onnistua ensimmäisellä kerralla. Elokuva ”leikattiin” kamerassa, kuvattaessa.

Kun videokamerasta painettiin stop-nappia kohtauksen ollessa valmis, ja seuraava kuvattiin sen jatkoksi, piti myös tuntea kameran mekaniikka.

”Käpytikka 2:a varten meillä oli lainassa Mikkolan koulun kamera. Jalmarin kanssa testasimme, että kun record-nappia painaa, kesti neljä sekuntia että nauhoitus alkoi”, Annila kertoo.

”Kun aamulla lähdettiin kuvaamaan, koko ajan oli mielessä, että yhdellä otolla pitää onnistua. Vastuu toi kuvaamiseen isot paineet. Eikä niitä voinut katsoa kuvauspäivän kesken taaksepäin, koska nauhalta menetettäisiin se oikea paikka. Illalla kun palattiin kotiin, ai vittu kun jännitti katsoa, onnistuivatko päivän kuvaukset.”

Helanderin ja Annilan ystävyys oli sparraamista. Kumpikin teki vuorollaan elokuvansa, ja niitä kokoonnuttiin katsomaan yhteen.

Työlään ja usein turhauttavan ”kamerassa leikkaamisen” sai unohtaa, kun Keravan nuorisotilan videopaja tarjosi leikkaamismahdollisuuden. Elokuviin tekninen taso nousi.

”Me yritimme koko ajan panna paremmaksi. Aina kun toinen teki jotain, toinen halusi pystyä vähintään samaan. Se oli hyvää, tervettä kilpailua”, Annila muistaa.

Pari vuotta myöhemmin Annila pääsi Tampereen taiteen ja viestinnän oppilaitokseen ja ryhtyi opiskelemaan elokuvaa aivan virallisesti. Helanderin tiestä tuli pidempi.

KUN JALMARI HELANDER OLI PIENI, HÄN

halusi tehdä television suosikkiohjelmistaan vielä parempia. Tutun teemamusiikin alkaessa polvenkorkuinen Jalmari juoksi vaatekaapille ja pukeutui sarjan hahmoksi, ainakin omasta mielestään. Sitten poika esitti hahmoa televisioruudun edessä.

Helander oli viisilapsisen jokelalaisperheen keskimäinen. Opettajaäiti ja Philipsillä työskennellyt matemaatikkoisä antoivat lasten kasvaa vapaasti, mutta vastuullisesti.

Jos kaupasta varasti karkkeja, kuten Jalmari kymmenvuotiaana teki, mentiin kauppiaan luo puhumaan asiasta ja tehtiin kaupassa sitten korvaukseksi vähän töitä.

Vanhemmat olivat uskonnollisia ja äiti ompeli pitkään lasten vaatteet itse. Lapsille ei tyrkytetty harrastuksia, vaan ne sai löytää omin ehdoin. Kaikille lapsille kehittyi luova persoonallisuus. Jouko-isän suvussa olikin taidemaalareita ja kirjailijoita. Joukon serkku Juha Lehtovuori käsikirjoitti elokuvan Veturimiehet heiluttaa, ennen kuin siirtyi kiinteistövälittäjäksi.

Jalmari leikki keksijää ja teki mielikuvitusleikkejään varten välineitä, kuten sukeltajan happitankit maitotölkeistä. Omiin juttuihin keskittyessään poika oli kuin toisessa maailmassa. Koulusta hän ei välittänyt. Seitsenvuotiaana, toisen koulupäivän aamuna Jalmari sanoi, ettei mene – hänhän kävi jo siellä.

”Me istutettiin lasten päähän, että on mahdollista tehdä mitä tahansa, jos vain todella tahtoo”, äiti Ritva Helander kertoo.

Myöhemmin, kun vanhimman tyttären aviomies – itsekin näyttelijä ammatiltaan – tuli kylään, hän ihmetteli pilke silmäkulmassaan, miksei yhtään perheen lapsista ole ojennettu opiskelemaan kunnollista porvarillista ammattia.

”Minulta on kysytty, miten kasvatin meidän lapsista niin originelleja. Sanoin takaisin: tarkoitat kai, että meidän lapset on kaikki kummallisia.”

Vanhemmatkin huomasivat Jalmarin elokuvainnostuksen orastavan. Kotona ei saanut katsoa kovin karkeitakin leffoja. Niitä poika luontevasti etsiytyi katsomaan lähellä asuvien kavereidensa sohville. Vuoteen 1987 asti Suomessa oli vain kaksi valtakunnallista televisiokanavaa, mutta videokasettien myötä elokuvien laajempi kirjo oli kaikkien ulottuvilla.

Jo ennen kotielokuvien tekemistä hän testasi illuusioiden rakentamisen lahjojaan esimerkiksi lavastamalla pikkuveljensä kanssa polkupyöräonnettomuuden. Ketsuppi kävi tekooverestä. Äiti sattui paikalle sopivasti, kuin käsikirjoituksen mukaan, ja kauhistui. Pojat nauroivat.

Jalmari oli 12-vuotias, kun äiti palasi töihin oltuaan pitkään kotona. Opettajainhuoneen hyllyllä oli pölyä keräämässä videokamera.

Ritva kysyi rehtorilta, saisiko hän lainata sitä pojalleen. Rehtori antoi luvan: varmasti sillä olisi enemmän käyttöä innokkaan pojan käsissä.

Siitä alkoi lähes pakkomielteinen harrastus. Jalmari valjasti videoleffojen tekoon kaverinsa, perheensä ja sukulaisensa.

”Jalmari sai kaikki tekemään sen, mitä hän halusi. Jotenkin se suostutteli kaikki pistämään itsensä likoon”, Ritva Helander muistelee.

HETI KUN JALMARI SAI VIDEOKAMERAN

käyttöönsä, ala-asteikäiselle pikkuveljelle Juusolle löytyi tehtäviä.

Juuso näytteli ja totteli. Kamera laitettiin esimerkiksi kyljelle maahan, ja Juuso rypi hiekassa ja mudassa ikään kuin kiiveten vuorenrintettä ylös.

”Jalmari sanoi, että tästä tulee hyvä, ja mä uskoin ja tottelin”, Juuso Helander muistelee lapsuusvuosiaan.

”Ihan loppuun asti ei juttuja aina ajateltu. Vuorikiipeilyjutussa, jossa mä olin kalsareita myöten ravassa kuvausten jälkeen, kamera oli ollut väärin päin. Kuvassa mä ikään kuin vaulin hyvin hitaasti ja vaivalloisesti sitä jyrkkää vuorta alas.”

Veljeksillä on kolme vuotta ikäeroa. Juuso oppi lukemaan neljävuotiaana. Kun Jalmaria ei koulu kiinnostanut, hän antoi läksynsä Juuson tehtäviksi. Pikkuveli totteli.

”En koskaan ajatellut, että Jalmarista voisi tulla muuta kuin ammattimainen elokuvantekijä”, Juuso kertoo.

”Vanhempia lukuun ottamatta aivan kaikki ovat sanoneet Jalmarille, että keksi oikea ammatti. Niin tyttöystävät kuin opettajat. Se oli perusläppä. Mutta Jalmari on tiennyt sen aina. Ei se koskaan puhunut mistään muusta ammatista, ei koskaan.”

Juuso kertoo veljensä olleen kuitenkin myös aivan tavallisella tasolla sosiaalinen, ei mikään syrjään vetäytyjä. Kun koulukiusaajat kerran uhkailivat vetävänsä Juusoa turpaan, isovelji keräsi kaverit ja kävi kertomassa öykkäreille, että tuo jätkä jätetään sitten rauhaan.

Murrosiässä Juuso etääntyi veljensä touhuista. Jalmari jatkoi videoelokuviensa tekemistä.

”Ei broidi ollut hirveän kiinnostunut koulunkäymisestä. Muistan aamuja, kun me oltiin samassa lukiossa. Tulen kouluun ja Jalmari on koulurakennuksen tuulikaapissa nukkumassa, koska yöllä meni jonkun toimintaelokuvan kuvauksissa niin pitkään. Jalmari vaan toteaa, että mä en nyt jaksu mennä tonne sisään ja jatkaa lepäilyään.”

Toisaalta Juuso muistaa tarinan, jonka Jalmari kertoi hänelle kuvaamataidon tunnin projektista yläasteella.

”Tehtäväksi oli annettu tehdä jostain kuvataiteilijasta video. Useimmat olivat kuvanneet kirjoista taulujen kuvia ja lukivat ääneen jotain tyyliin *Leonardo da Vinci maalasi silloin ja silloin Mona Lisan*. Jalmari ei jaksanut edes keskittyä toisten videoihin, vaan nauroi niille ääneen, ja kuviksenopettaja suuttui. Ope sanoi, että katsotaan sitten kun on sun vuoro. Viikkoa myöhemmin näytettiin Jalmarin leffa Vincent van Goghista, ja se oli oikein elämäkertafilmatisoni korvanleikkauksineen kaikkineen. Jalmarin mukaan opettajakin sanoi, että nyt tiedän, miksi nauroit. Jalmari keskittyi niihin asioihin, joista oli itse kiinnostunut ja jotka tukivat sen omaa agenda.”

Tarina kertoo enemmän itsevarmuudesta kuin ylpeydestä. Jalmaria ihmetytti jo, miksi mennä siitä mistä aita on matalin, kun kyse on mitä mahtavimmasta jutusta: elävän kuvan voimasta.

Lukiossa Jalmari jäi kerran luokalleen. Hän halusi lopettaa lukion kesken. Äitinsä patistamana hän kävi koulun loppuun.

Äitiä Jalmarin elokuvien verisyys hämmensi. 1990-luvun alussa Jokelassa tuli ilmi kiusaamistapaus, jossa pojat olivat videoineet pahoinpitelyn. Siitä kuultuaan Ritva Helander huolestui.

”Silloin tuli jotenkin kuristava olo ja oli pakko kysyä Jalmarilta, ei kai sulla ole mitään tekemistä tuon jutun kanssa, kun

kuitenkin kuvaat noita omia juttujasi. Jalmari loukkaantui. Äiti, mun elokuvat ovat mielikuvitusta, Jalmari sanoi. Että hänestä tuollainen juttu oli vain todella inhottava, eikä hän ikinä menisi sellaiseen mukaan. Vähän hävettää, että menin edes kysymään”, Ritva Helander kertoo.

UUDEN, FANTASIAA, SCIFIÄ JA TOIMINTAA

rakastavan ja elokuvansa koko maailmalle tekevän ohjaajapolven ykkösnimiä Helanderia, Annilaa ja Timo Vuorensolaa yhdistää monta erityispiirrettä. Eniten on puhuttu siitä, ettei kukaan heistä käynyt maan arvostetuinta ja käytännössä ainoaa elokuvakoulua eli Taideteollista korkeakoulua. He imivät vaikutteensa populaarikulttuurista, kukin omine mieltymyksineen.

Ennen vhs-videoiden aikaa elokuvien katsominen oli mahdollista ainoastaan elokuvateattereissa ja harvoina televisioesityksinä. Videonauhuriin yleistyminen aikaan 1980-luvulla aikuistuneet elokuvaharrastajat olivat ensimmäinen sukupolvi, jolla oli mahdollisuus perehtyä elokuvan historiaan ja kirjoon omaehtoisemmin. Aikaisemmin harrastajat kuuluivat toki elokuvakerhoihin, jotka esittivät myös vanhempaa ja erilaista elokuvaa filmiltä jäsenilleen. Vasta video toi periaatteellisen vapauden valita itse.

Elokuvisaan suverenisti aiemmista teoksista ammentava ja niiden aineksia omiksi kokonaisuuksikseen muokkaava Quentin Tarantino on vhs-kauden ikonisin kasvatti. Tarantinon näkemys elokuvahistoriasta poikkesi perinteisestä: hän rakasti sekä klassikoita että kummallisia kulttielokuvia. Kulttuurieliitin roskaksi leimaama elokuva saattoi olla hänelle aarre.

Samoin Helanderin ja Annilan maailmassa oli itsestään selvää, että Renny Harlin oli kiinnostavampi ohjaaja kuin Krzysztof Kieslowski.

Lukion jälkeen he keräilivät elokuvia laserdisc-levyinä. Harlinin, John Woon ja muiden toimintamaestrojen elokuvat olivat kuin oppitunteja. Vhs-nauhoja merkittävästi terävemmän kuvan ja paremmat pysäytyskuvamahdollisuudet tarjonnut formaatti oli ennen dvd:n lanseerausta paras, jolta kotiteatterissa saattoi elokuvan nauttia.

Investointi oli lukiolaiselle suuri: käytetyn laserdisc-soittimen hinta oli nykyrahassa lähes 2000 euroa. Lasertallennelevyjä kaverukset kävivät ostamassa niitä maahantuoneen Filmifriikki-liikkeen myymälästä Helsingin Sörnäisissä.

Hongkongilaisen Woon The Killerin ja Hard Boiledin balettimaaisia tulitaistelujaksoja pojat katsoivat hidastettuina ja kuva kivalta.

”Sekä Cliffhangeria. Se oli hieno levy, jolla oli mukana poistettuja kohtauksia. Sitä veivattiin edestakaisin”, Annila muistelee.

”Kaikki kesätyötienestit, kaikki rahat menivät elokuvaan, eikä mihinkään muuhun.”

Helander rakasti Hollywoodia, Annila yhä enemmän aasialaisia toimintaelokuvia. Hänelle rakkain tekijänimi oli vauhdin, komiikan ja fyysisyyden yhdistänyt Jackie Chan. Helander palasi aina Steven Spielbergin teosten pariin.

Myöhemmin Annila on ymmärtänyt, että myös videoleffojen tekeminen oli erinomainen elokuvakoulu.

”Jos pitäisin elokuvaopiskelijoille kursseja, yksi tehtävä olisi, että oppilailta ei ole minkäänlaisia leikkausvälineitä. Tuossa kamera ja kuvatkaa siihen. Siinä on jotain todella hienoa. Kuva kerrallaan, hetkessä. Jos tulee ongelma, vaihda suunnitelma heti.”

”Ei tätä ihan turhaan odotettu.”

Veli-Pekka Lehtonen, Helsingin Sanomat,
elokuvasta *Big Game*.

Tämä kirja on kertomus siitä, miten unelmista voi tulla totta, miten omaperäisyydellä ja tinkimättömyydellä voi muuttaa maailmaa.

Jos on tarpeeksi – muttei liian – hullu eikä oikein huvittaisi lähteä liukuhihnahommiin Hollywoodin unelmatehtaaseen, niin voisiko sen Hollywoodin tuoda tänne, Suomeen?

In your dreams.

Suomalainen elokuvan kansainvälistyminen alkoi Kaurismäen veljeksistä ja Renny Harlinista, jatkui sellaisilla tapauksilla kuin AJ Annilan *Jadesoturi* tai Timo Vuorensolan *Iron Sky*, ja samalla astuivat esiin ohjaaja Jalmari Helander ja tuottaja Petri Jokiranta. Ensin Helander ohjasi ja Jokiranta tuotti kulttielokuvan *Rare Exports*, joka avasi tien maailmalle, ja nyt on vuorossa – tähän asti – kaikkien aikojen suurin suomalainen elokuvatuotanto. Sen pääosassa on maailmanluokan tähti Samuel L. Jackson.

Big Game, monessakin mielessä.

Elokuviin erikoistuneen toimittaja Kalle Kinnusen kirja kertoo vetävästi suomalaisen elokuvan lähihistoriasta keskittyen luonnollisesti etsimään vastausta kysymykseen, miten *Big Game*n kaltainen hanke on ollut ylipäättään mahdollista toteuttaa?

Vastaus löytyy tämän kirjan sivuilta ja perustelu valkokankaalta.

“My forest, my rules.”

★
*Johnny
Kirja*

ISBN 978-951-0-40533-8

kl 77.4

Käpytikka

9

#kirja

WWW.KIRJA.FI